

<https://t.me/OpenHaaretzBot>

February 05, 2026

"אדם קם בבוקר ומגלה כולל צמוד לבית שלו": המהפך השקט ב-21 יישובים בישראל

מבנים ארעיים בבית שמש, ש-80% מתושביה הם חרדים. "המבנים האלה הם אחד מסימני ההיכר של יישובים מתחרדים"

לפני כמה חודשים התעוררו בני הזוג ר' וד', חקלאים ותיקים מהמושבה יבנאל, לקולות רמים שהגיעו מחצר ביתם. צמוד לגדר הבית, על שטח פתוח וציבורי, החלו עבודות בנייה שכללו ריצוף השטח והכנתו להצבת קראוונים. "אדם קם בבוקר ומגלה צמוד לבית שלו מוקם כולל", אומר ר'. "בלי אישורים, בלי הודעות מראש, בלי אפשרות להתנגד — והכל במימון המועצה המקומית ומכספי משלם המסים". העבודות נעצרו לאחר פנייה לרשויות האכיפה, אך לא לאורך זמן. בימים אלה עוסקת המועצה בקבלת אישורי בנייה, מול התנגדות נחרצת של תושבים.

יבנאל לא לבד: ניסן בן חמו, לשעבר ראש עיריית ערד, נלחם בזמן כהונתו בהצבת קראוונים במקומות שונים בעיר, ללא היתר. מדובר, לדבריו, במלכודות מוות. כשלמבנה אין היתר, גם אין לו אישור כבאות והצלה. רק בנובמבר האחרון קרס גג של קראוון ששימש גן ילדים בבית שמש, וארבע ילדות נפצעו.

"הצבת מבנים ארעיים לכאורה, שנהפכים לקבועים באופן מעשי במהלך השנים, נהפכה לאחד מסימני ההיכר של יישובים מתחרדים — אלה שמספר החרדים בהם עולה על יכולתם לספק מבני קבע. המצוקה מובילה להצבת

הקרוואנים האלה, שהם מכוערים וגם מסוכנים", אומר גורם הבקי בחברה החרדית שביקש להישאר בעילום שם. "ביישובים חזקים לא מציבים קרוואנים ומכניסים אליהם גני ילדים או כוללים, אלא בונים מבנה קבע מסודר, כולל ההיתרים הנדרשים. אבל החברה החרדית לא מתרגשת מבנייה לא חוקית. לעיר מתחרדת יש הרבה סממנים: עסקים שמוכרים מוצרים זולים, שימוש נרחב בתחבורה ציבורית, גני ילדים בדירות מגורים, עבירות בנייה וקראוונים — הרבה מהם".

ניתוח שערכו ד"ר אריאל פינקלשטיין ואילה גולדברג מהמכון הישראלי לדמוקרטיה עבור TheMarker, על בסיס נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס), ממפה את התפתחות הדמוגרפיה החרדית ברשויות, בקרב האוכלוסייה עד גיל 60. הניתוח מלמד כי ב-21 רשויות מעורבות שונות, כלומר לא בערים חרדיות, שיעור החרדים בקרב התושבים עד גיל 60 גדל ביותר מ-5% בפחות מעשור וחצי — ב-2010–2023. ב-14 רשויות מתוכן נרשמה עלייה של 10% ויותר.

ב-11 מתוך 21 הרשויות שנבדקו, נרשמה באותה תקופה ירידה של אשכול חברתי-כלכלי אחד או שניים, המודד את היכולת הכלכלית של התושבים מ-1 (נמוך) ל-10. בשבע רשויות לא נרשמה ירידה ובשלוש נרשמה עלייה של אשכול אחד.

"ירידה במדד החברתי-כלכלי משקפת שינוי ניכר במצב החברתי-כלכלי של תושבי הרשות. זה מתבטא בעיקר בירידה באיכות ההשכלה והתעסוקה ובעלייה במספר הילדים", אומר פינקלשטיין. "מנקודת המבט של הרשות, זה משקף ירידה בהכנסות בשל הנחות בארנונה, ובמקביל עלייה בהיקף המשאבים שצריך להשקיע בתושב. זו אחת הסיבות המרכזיות שראשי רשויות מבקשים לבלום את תהליכי ההתחרדות בתחומן, גם אם רובם לא יודו בכך בפומבי".

פינקלשטיין מסביר שאחד מכלי המדיניות שראשי רשויות משתמשים בו כדי לבלום התחרדות של עיר הוא "תכנון שלא תואם את אורח החיים החרדי בהיבטים של גודל הדירות, בנייה לגובה או בנייה ללא מרפסות סוכה. לצד החששות מכך שהחרדים יהיו נטל פיננסי על הרשות, נראה שמהלכים אלה מושפעים גם מדעות קדומות ורתיעה מהשונה והזר — שלכאורה לא אמורות להשפיע על קבלת החלטת במדינה דמוקרטית — וכן מהחשש הלגיטימי יותר משינוי אופיו של המרחב הציבורי".

סיפורה של יבנאל הקטנה הוא סוג של "קייס סטאדי" להתחרדות. המושבה הוקמה ב-1901, ועד שנות ה-80 כל תושביה היו חקלאים. אז הגיעו למקום, כמעט במקרה, הרב אליעזר שיק וקהילתו הברסלבית. הדבר קרה לאחר שעובדת סוציאלית שעסקה בשיקום אסירים חיפשה יישוב שבו אפשר יהיה לשכן את עמיקם מזרחי, אסיר שחזר בתשובה והיה לתלמידו של הרב שיק, שחי אז בכלל בניו יורק. שיק ניסה להקים קהילה באשדוד — אך הדבר לא צלח בשל מלחמות פנימיות בעיר. כשמזרחי סיפר לו על המושבה השקטה שבצפון, הרב הגיע לשם. בתחילה ניסו התושבים ביבנאל להתנגד, אלא שהרב הרגיע אותם, ולא דיבר על שמירת שבת או שינוי אופי היישוב. מהר מאוד החלה הקהילה להתרחב — ואז גם החלו להגיע דרישות: גנים, בית ספר, שטחים להקמת בתי כנסת ומקוואות וכך הלאה. תוך כעשור הושלם המהפך.

ב-2010 כבר היו 54% מתושבי יבנאל עד גיל 60 חרדים. ב-2010 שיעורם היה 63% וכיום הוא 71%. במקביל, המושבניקים המקוריים — חלקם כבר דור רביעי או חמישי למושבה — נעלמים והולכים. בעיניים כלות הם רואים את ערך הנכסים שלהם נעלם, מרחב ציבורי שנראה חרדי לגמרי, ומינויים של חרדים מקורבים

לראש המועצה לתפקידים שונים. "אנחנו שכנים של כפר תבור החילונית", אומר מושבניק ותיק מיבנאל. "כל נכס שם שווה פי שניים מכאן. מי רוצה לבוא לפה? החרדים הם היחידים שקונים, לכן הם מכתיבים את מחירי השוק".

הגידול בשיעור החרדים ביבנאל מתבטא היטב כלכלית: ב-2010 הייתה המושבה מדורגת באשכול חברתי-כלכלי 4, ותוך עשור וחצי צנחה לאשכול 2 — כלומר תושביה הם מהעניים בישראל.

כמו ליבנאל, גם לערד הגיעה קהילת גור בהוראת האדמו"ר. ההוראה ניתנה בשנות ה-90 מסיבה פשוטה — הדירות בעיר היו זולות, והחסידות המתרחבת נדרשה למצוא פתרונות דיור. הגעתם של החסידים לערד התקבלה בחשדנות, אך כמו ביבנאל, לא נרשמו בשלבים הראשונים דרישות מיוחדות. הקהילה התרחבה והלכה: ב-2014 היו 14% מכלל תושבי העיר עד גיל 60 חרדים, וארבע שנים לאחר מכן כבר נרשמו 24% תושבים חרדים בערד. ב-2019 היה שיעורם 39%. ארבע שנים נוספות חלפו, ושיעורם זינק ל-47%.

כמו ביישובים אחרים, גם בערד הקהילה החרדית החלה לדרוש הקצאת שטחים ומבנים. ראש העירייה באותה עת, בן חמו, לא הסכים להיענות לדרישות, ובבחירות 2024 הוחלף בעקבות דיל שנרקם בין חסידות גור לבין ראש העירייה הנוכחי, יאיר מעיין. כיום חסידי גור נמצאים בעמדות מפתח בעירייה, ועוד ועוד מבנים עוברים משימוש חילוני לחרדי. במקביל, נרשמת עזיבה של תושבים חילונים, וערד ירדה מאשכול חברתי-כלכלי 5 ב-2010 לאשכול 3 ב-2023.

גם שווי הנכסים בערד ירד. "לגור יש ועדה", אומר תושב העיר. "אתה לא פוגש את הקונה בכלל. הוועדה מגיעה למי שרוצה למכור דירה, ומציעה מחיר שנמוך ממחיר השוק. בהתחלה המוכר מסרב ואז הם מבטיחים שעוד יקנו בקרוב במחיר עוד יותר נמוך — והם צודקים. החרדים הם היחידים שקונים בערד כיום, אז הם מכתיבים את מחירי השוק. מי שלא ייצא מפה בזמן, יאבד את ערך הנכס".

מעיין אמנם מבטיח בנייה נרחבת שתחזיר לערד את החילונים, אך ימים יגידו אם הדירות החדשות לא יירכשו גם הן כולן על ידי חסידות גור. ואולם בעוד יבנאל תיהפך ככל הנראה ליישוב ברסלבי בשנים הקרובות, בערד משהו יכול להשתנות, ומכיוון מפתיע — מצד אנשי גור וחסידות אחרות, שאנשיהן חוששים מאוד מזיהום אוויר. אם אכן יתקבל אישור מהמדינה לכרות פוספטים בשדה בריר הסמוך לעיר — החלטה שנתקלת כרגע בהתנגדות משותפת של תושבי העיר החילונים והחרדים — לא מן הנמנע שתצא הוראה מהאדמו"ר לעזוב את ערד למקום נקי יותר.

בחריש הסיפור שונה מעט מזה של ערד ויבנאל. מספר החרדים ביישוב השתנה עם השנים בשל הכוונה הראשונית להפוך אותה לעיר חרדית, שממנה נסוגה בינתיים הממשלה. כיום חיים בעיר כ-40 אלף איש. ב-2010 שיעור החרדים בה היה 9%, ושיעורם קפץ ל-39% ב-2014, ירד ל-24% ב-2019, וכיום הוא 27%. חלק מהחרדים בעיר הם חרדים מודרניים, שביקשו להתרחק מהוריהם בריכוזים החרדיים ויכלו להרשות לעצמם לרכוש דירה בעיר.

בימים אלה חוששים התושבים הליברלים בעיר משינוי אופייה, לאחר שראש העירייה יצחק קשת הושעה בחשד לעבירות טוהר מידות ופגיעה בעובדות, ובמקומו נבחר ממלא מקום, יוחאי פרג'י, נציג סיעה עצמאית בשם מאמינים בחריש, שמייצגת את הציבור החרד "לי עם נטייה ברורה לאורח החיים החרדי. קשת, חרדי ליברלי

שהתמודד ברשימת הליכוד, הקפיד על בניית קואליציה שכללה את החילונים הליברלים, שדחפו לדברים כמו פתיחת עסקים בשבת. המתנגד היחיד לאותה החלטה היה פרג'י. פרג'י בנה קואליציה אחרת, עם גורמי הימין בפנים, כולל ש"ס שהייתה קודם לכן באופוזיציה — והחילונים הליברלים בחוץ. למרות הזמן הקצר שעבר, העיר כבר מתחילה לשנות את פניה.

"כל סדר העדיפויות של המועצה השתנה", אומרת תושבת ותיקה בעיר. "יש היום עדיפות לבתי כנסת, כוללים ומקוואות, על פני כל מבנה אחר. הדוגמה הכי כואבת היא שבט הצופים, שנסגר בשל קושי של המועצה למצוא 60 אלף שקל בשנה לתמיכה בו. הסכום הזה קיים בתקציב, אבל חברי המועצה ממש נלחמים לא לחזור ולהקים פה שבט צופים. כיום יש בחריש ארבע תנועות נוער דתיות ורק אחת חילונית, כשבסך הקרוב היו רק שתיים. המסר לחילונים ברור: לכו מפה".

במדד החברתי-כלכלי ירדה חריש מאשכול 7 ב-2010 לאשכול 5 ב-2023, ואולם ההסבר לכך יכול להיות גם הפרדת העיר מהיישוב קציר הסמוך: לפי התושבת הוותיקה, חריש מעולם לא הגיעה לרמה של אשכול 7 במדד, והתמקמה שם רק בזכות צמידותה לקציר.

מעיריית חריש נמסר בתגובה: "חריש היא עיר מגוונת, שבה חיים ביחד חילונים, דתיים וחרדים. העירייה פועלת להעניק שירות מותאם לכל המגזרים בחינוך, בתרבות ובכל תחום שיש בכך צורך. אין בחריש מגבלות על פתיחת עסקים ולא חל כל שינוי במדיניות העירונית בנושא זה או בנושאים אחרים, הסטטוס-קוו נשמר וצביון העיר לא השתנה".

באשר לצופים: "הטענה שהעירייה מתנגדת לפתוח מחדש את פעילות הצופים אינה נכונה. התנועה הפסיקה את פעילותה בחריש בשל סיבות שונות, שנבעו גם מהחלטות ההנהגה הקודמת. בימים אלה העירייה נמצאת בקשר עם תנועת הצופים ותנועות נוער נוספות כדי לחדש את הפעילות בהתאמה לכל האוכלוסייה בחריש".

מפת הערים המתחרות מגוונת: אלה ערים גדולות, קטנות, בצפון, בדרום, קרובות לריכוזי חרדים ורחוקות מהם. עובדה זו מעוררת את השאלה מדוע יישובים מסוימים מתחרדים ואחרים לא. לפי ד"ר נרי הורוביץ, חוקר החברה החרדית, חרדים חיים בשלושה פורמטים: הראשון הוא קריה חרדית — מעין בועה סגורה — למשל קריית צאנז בנתניה וקריית בעלז בירושלים — שאליה מגיעים תושבים כדי לא לפגוש סממנים חילוניים ולהיות מסוגלים לנהל את מוסדות הקהילה במרוכז.

הפורמט השני הוא ריכוז חרדי שמאפשר סביבה חרדית מלאה — למשל בערים החרדיות; והפורמט השלישי מופיע בקרב החרדים המודרניים, הספרדים בעיקר, שיוצאים לגור בשכונות או ביישובים מעורבים שמצד אחד אינם חרדיים לגמרי ומצד שני מאפשרים להם ליהנות מהקהילה והמוסדות החרדיים. אחת הפרקטיקות המוכרות היא מגורים ב"שכונות דופן" — שכונות רגילות שצמודות לשכונות החרדיות שבהן ניתנים השירותים. דוגמה לכך היא הגבעה הצרפתית בירושלים, הצמודה לשכונה החרדית שמואל הנביא. בשנים האחרונות נהפכה הגבעה הצרפתית, שהייתה בעבר בעלת אופי חילוני ומעורב, ליעד מועדף על הציבור החרדי.

"המוטיבציה לנדוד מתחילה מצורך כלכלי", אומר הורוביץ. "רכישת דירה היא חלק חשוב מהיכולת להשיג שידוך לילדים. לא סתם מגיעות קהילות שלמות למקומות כמו טבריה, צפת או ערד. שם ניתן לרכוש דירות בזול יחסית,

בין אם באופן עצמאי או כחלק מקבוצת רכישה של הקהילה. לעתים מתווספת למוטיבציה הכלכלית מוטיבציה היסטורית — הרצון להחזיר עטרה ליושנה במקומות היסטוריים כמו טבריה".

בהמשך, אומר הורוביץ, המוטיבציה הכלכלית נהפכת למוטיבציה חברתית, כי נדרשים מבנים לקהילה: "מתנ"ס מקומי נהפך פתאום לבית ספר חרדי, מוקמים גני ילדים ועוד. ההתנהלות מרתיעה את החילונים: אם יעזבו בזמן, יוכלו למכור את הדירה הזולה שלהם במחיר גבוה בזכות העלייה בביקוש. ואולם ברגע שהמקום מקבל חותמת של התחרדות — ערכי הנכסים יורדים".

הורוביץ מצביע על אמצעי נוסף לקידום התחרדות: הכוונה ממשלתית. "גם השאיפה 'לייהד' אזורים יוצרת עלייה במספר החרדים בערים מסוימות", הוא אומר. "שכונות דוגמת הר יונה בנוף הגליל הוקמו עבור חרדים, כדי לאזן או לדלל את מספר התושבים הערבים שמגיעים לעיר. גם בנייתה של כסיף בנגב כעיר חרדית אמורה לדלל או לאזן את האוכלוסייה הבדואית".

שיאנית ההתחרדות היא בית שמש. המעברה שהוקמה בשנות ה-50 של המאה הקודמת נהפכה לעיירת פיתוח, שאליה הגיעו בעיקר עולים מצפון אפריקה ומיעוט מרומניה. בשנות ה-90 החלו להגיע לעיר חסידויות שונות — בעיקר לשכונות חדשות יחסית, כמו רמת בית שמש. הסיבה הייתה כלכלית: ירושלים נהפכה באותה עת ליקרה מדי לקניית דירה. ב-2008 נבחר לראשונה ראש עירייה חרדי, משה אבוטבול. ב-2010 שיעור החרדים בעיר הגיע ל-58%, ב-2014 היה 65% וארבע שנים אחרי כן — 74%. ב-2023 יותר מ-80% מתוך 185 אלף התושבים היו חרדים.

הנתונים הנוכחיים ביחד עם קצב הגידול המתמשך בשל בנייה רבה בעיר יהפכו בקרוב את בית שמש לעיר החרדית הגדולה בעולם — גדולה מבני ברק, שבה מתגוררים כיום 230 אלף תושבים. במקביל לגידול באוכלוסייה החרדית בעיר, היא ירדה בדירוג החברתי-כלכלי מ-3 ב-2010 ל-2 ב-2023.

שני בדירוג היישובים המתחרים הוא גבעת זאב, היישוב שהוקם ב-1977 כהתנחלות בסמוך לירושלים. ב-2010 שיעור החרדים בה היה 26%, אך 13 שנה לאחר מכן הם כבר היו רוב של 65%. כמו בבית שמש, גם לכאן החרדים עברו בעיקר מירושלים, שבה לא יכלו לקנות דירות. במקביל, נרשמה בגבעת זאב ירידה בדירוג החברתי-כלכלי מאשכול 5 ב-2010 לאשכול 4 ב-2023.

העיר השלישית בגידול בשיעור החרדים ב-2010–2023 היא צפת, עם עלייה מ-40% ל-62% בשיעור החרדים. גם כאן הייתה ירידה במדד החברתי-כלכלי באותן שנים — מאשכול 4 לאשכול 2. בבחירות האחרונות בעיר נבחר לראשונה אייפעת ראש עירייה מטעם ש"ס, יוסי קקון. קקון אמנם מצהיר שבדעתו לעצור את ההתחרדות בעיר על ידי בניית שכונות חדשות לגובה ואזורי תעסוקה שיימשכו אנשי הייטק, אך הצהרותיו מתקבלות כרגע בחשדנות מסוימת, בין השאר בשל חולשתה הכלכלית של העיר, שמלווה כיום על ידי חשב מלווה, ובשל מספר התושבים החרדים שגדל והולך, בזמן שהתושבים החילונים עוזבים לכרמיאל, לראש פינה וליישובים רחוקים יותר.

טבריה, שכנתה של צפת, ממוקמת במקום החמישי בגידול התושבים החרדים — שיעור החרדים בה גדל בעשור וחצי ב-20 נקודות האחוז. ב-2023 היה שיעור החרדים בה 37%, מה שהשפיע על זהות ראש העירייה הנבחר, יוסי נבעה — שאינו חרדי, אך התמודד כנציגו של יו"ר ש"ס אריה דרעי. ההתחרדות בעיר, שהתחילה גם היא

בעקבות הגעת חסידים מחסידויות שונות שרכשו דירות בזול, מורגשת היטב במרחב הציבורי והעסקי. הטיילת בטבריה כבר לא פועלת בשבת וכך גם העסקים בעיר, כולם שומרי שבת. משיחות עם תושבי העיר עולה כי כלכלתה, שבנויה עדיין על תיירות, פשוט מתה. רוב התיירות בה היא דתית וחרדית, וחילונים מעדיפים את חופי הכנרת שאינם בהכרח בעיר. לפי הורוביץ, טבריה כנראה תשוב להיות עיר דתית לחלוטין בעתיד הנראה לעין, כפי שהייתה במאה ה-19.

כמה מהעליות בשיעור החרדים נרשמו ביישובים מפתיעים. לדוגמה עפולה — שם נרשם גידול מ-5% חרדים בלבד ב-2010 ל-18% ב-2023. למרות זאת, עפולה נשארה באשכול 5 במדד החברתי-כלכלי. גם בלוד נרשמה קפיצה דומה בשיעור החרדים, מ-5% ל-17%, אך שם נרשמה ירידה מאשכול 4 לאשכול 3. בקריית מלאכי נרשמה עלייה של 11 נקודות האחוז ב-13 שנה בקרב האוכלוסייה החרדית, ל-31% ב-2023, במקביל לירידה בשני אשכולות, לאשכול 1. בקריית אתא, אף ששיעור החרדים הוכפל בה באותן שנים מ-6% ל-12%, העיר רשמה עלייה באשכול החברתי-כלכלי, מ-5 ל-6.

באשדוד, כל תושב שלישי כיום הוא חרדי, לעומת 23% חרדים ב-2010. לפי גורם הבקי בנעשה בעיר, הנהירה החרדית אליה נובעת, בין היתר, מהמבנה שלה — רובעים שמגלמים פוטנציאל להיהפך לקהילות סגורות. "בזמן שברובעים החלשים חרדים קונים דירות, התושבים החזקים יותר כלכלית — כמו יוצאי מדינות בריה"מ לשעבר — עוברים לרובעים החזקים או אל מחוץ לעיר", מסביר הגורם. עם זאת, אשדוד שומרת על דירוגה החברתי-כלכלי באשכול 5.

גם בפתח תקווה שיעור החרדים גדל, אם כי לא כמו באשדוד. כיום 16% מהתושבים חרדים, עלייה של 5 נקודות האחוז לעומת 2010, והדירוג החברתי-כלכלי של העיר עלה מאשכול 6 לאשכול 7. לפי תושבים בעיר, החרדים — רובם חרדים מודרניים — רוכשים דירות בעיקר בשכונות החלשות. לפי אחד התושבים, הגעתם דווקא מקדמת את אותם מקומות, שבהם היה קודם אוכלוסייה ותיקה אך חלשה, שהזניחה את השכונה. הגעתם של החרדים המודרניים — בעיקר משפחות עם ילדים — מחייבת את האוכלוסייה החדשה ואת העירייה לשנות את פני השכונה, לדוגמה דרך הצבת ספסלים, גינות, ניקיון או התקנת גינות שעשועים.

ירושלים היא עדיין העיר עם האוכלוסייה החרדית הגדולה בישראל, עם יותר מ-300 אלף איש — שליש מהתושבים בה. למרות נדידת חרדים ממנה אל יישובים כמו גבעת זאב ובית שמש, נרשם בירושלים גידול של 5 נקודות האחוז בשיעור החרדים.

ב-2010–2023, לרמה של 35%. זאת, למרות שהעיר נחשבת יקרה לרכישת דירות. בירת ישראל אף צנחה בשני אשכולות בדירוג החברתי-כלכלי — מאשכול 4 לאשכול 2 — בין היתר, בשל העובדה ששליש מתושביה הם תושבי מזרח ירושלים הערבים.

בזמן שיישובים חלשים יחסית עשויים להסתמן כיעד הבא לחסידויות החרדיות, יש יישובים שבהם שיעור החרדים לא רק שלא גדל — אלא קטן. הורוביץ מסביר שאלה יישובים חזקים שבהם קשה לרכוש דירות. "בנייה חדשה ויקרה מונעת את הרכישה מלכתחילה, ולכן כל תהליך המעבר לא מתחיל", הוא מסביר. "אם קיימת כבר קהילה חרדית ביישוב — היא לא גדלה".

מהנתונים של פינקלשטיין וגולדברג עולה כי ביישובים שמאופיינים כליברליים, חילוניים וחזקים כלכלית, שיעור החרדים עד גיל 60 קטן והולך עם השנים. באבן יהודה למשל, היו ב-2010 כ-2% חרדים, והיום אין חרדים ביישוב. בכפר סבא ובגבעתיים שיעור החרדים היה 1% וגם בהן הוא 0% כיום. בהוד השרון שיעור החרדים באתן שנים ירד 2% ל-1%. נתונים זהים נרשמו בנס ציונה, בקריית אונו ובהרצליה. בתל אביב, 3% מהתושבים היו חרדים ב-2010 — וב-2023 שיעורם ירד ל-2% בלבד.

בנתונים של פינקלשטיין וגולדברג גם בולט היעדרם של חרדים מיישובים בגדה המערבית, כמו אלפי מנשה ואורנית, וכן ירידה — גם אם קטנה — בשיעור החרדים בהתנחלויות קדומים, בית אל, אפרת ואלקנה.

Report content on this page